

Voorzichtig als slangen, oprecht als duiven

G. van Meijeren

Ziet, Ik zend u als schapen in het midden der wolven; weest dan voorzichtig gelijk de slangen, en oprecht gelijk de duiven. (Mattheüs 10:16)

De film *Gone baby gone* (2007) over de zoektocht naar een verdwenen meisje, begint met een opmerkelijk citaat. De hoofdpersoon, een jonge privédetective, vraagt zich af: hoe kan je in de hemel komen en tegelijk jezelf beschermen tegen al het kwaad in de wereld? Een priester antwoordt hem met het woord van Jezus: “wees voorzichtig als de slangen en oprecht als de duiven”. Met die woorden is de toon gezet. Als kijker besef je dat de hoofdpersoon zich voortaan teweer zal moeten stellen tegen allerlei vormen van kwaad.

Mattheüs 10:16 is een vaak geciteerd tekstwoord. Los van de context is het zelfs voorstelbaar als quote van de dag op de *coachingskalender* met managementwijsheden. Maar Jezus richt dit woord tot de twaalf discipelen die door Hem worden uitgezonden. Ze hebben de opdracht te verkondigen dat het Koninkrijk der hemelen nabij gekomen is. Het nieuwe leven breekt door met de komst van Jezus.

Heeft Mattheüs de ingrijpende ervaringen van de eerste christelijke gemeente na Pasen in dit hoofdstuk verwerkt? De geleerden zijn het daar niet over eens. Essentieel is in ieder geval dat de boodschap van het Koninkrijk op de een of andere manier weerstand oproept in de wereld. De uitgezondenen krijgen te maken met oppositie, verwerping en vervolging. Jezus zendt hen als schapen te midden van de wolven. In de gevaarzone. En daarmee is eveneens de toon gezet.

De vraag is wel: voor wie precies? Theologisch gesproken zijn wij meer geneigd om ons op dat andere zedingsbevel in Mattheüs 28 te richten. En is het wel mogelijk om het tiende hoofdstuk zo één op één op onze eigen situatie te betrekken?

Je kan de vraag ook omkeren. Via organisaties als *Open Doors* wordt de realiteit van vers 16-23 ons op het hart gebonden. We horen hoe het anderen vergaat die in vreemd en vijandig gebied het kruis van Christus dragen. Ook is er de herinnering aan ds. Berkhof die in oktober 1940 door de SD gevangen werd genomen omdat hij in een preek over uitgerekend deze tekst dingen had gezegd die de bezetter onwelgevallig waren.

Het is waar, we hoeven het lijden niet op te zoeken, maar is voor deze verzen vol felle tegenstand in ons eigen kerkzijn ergens een equivalent?

Kierkegaard vertelt in een parabel over een inbreker die 's nachts een winkel binnendringt. Het opvallende is dat de inbreker helemaal niets meeneemt. Wat hij heeft gedaan is het verwisselen van de prijskaartjes op de artikelen. 's Morgens blijken de duurste juwelen nagenoeg waardeloos geworden. En wat nauwelijks waarde had is nu heel kostbaar.

Het Evangelie van het Koninkrijk breekt in in onze wereld. En het verandert onze prijskaartjes; ons waardesysteem. Wat zwart is wordt door het Evangelie wit genoemd en andersom. Machtigen worden van de troon gestoten, ellendigen worden opgericht. Dat bericht brengt de hele wereld in beroering (Hand. 17:6). Het failliet van de oude economie.

Ook wanneer wij voor andere uitdagingen en crises staan dan de discipelen toen, dringt de vraag zich op waar de beroering die het Evangelie wekt, gebleven is. Ligt er iemand wakker van onze boodschap en van onze levensstijl?

Anders dan hoofdstuk 28 legt Matth. 10 het accent op zending dichtbij. Op de missionaire levenshouding van Jezus' leerlingen. In het bijzonder Mattheüs is er in zijn boek op uit helder te maken wat het betekent leerling te zijn. Hoe leg ik, hoe legt de kerk, getuigenis af van de hoop in deze wereld? Jezus zegt: door èn te lijken op slangen èn op duiven.

Na Genesis 3 heeft de slang geen goede pers. Hier wordt echter aandacht gevraagd voor iets anders, voor zijn 'voorzichtigheid'. Anderen vertalen met alert, wijs, slim, scherpzinnig, zelfs sluw. Mooi is ook het Duitse *klug* (Luther) en *einsichtsvoll*. Duidelijk is dat de slang op zijn hoede is. Paraat. Slagvaardig. En is dat vanwege het gemis aan oogleden?

Voor de duif gebruikt Jezus het woord 'oprecht' of 'eenvoudig'. Andere vertalingen hebben: argeloos, open, onvermengd, *ohne Falsch* (Luther). Duiven – zo schrijft Calvijn – zijn weliswaar schuw van aard maar vliegen in eenvoud ergens heen. Hoewel ze op ontelbare manieren aan leed bloot staan.

Het is van belang op je hoede te zijn, zegt Calvijn. Maar het moet je niet traag of angstig maken, zodat je in je schulp kruipt. Daarom heb je de eenvoud van de duif zo nodig. De duif die recht op zijn doel afvliegt.

Wanneer de leerlingen als schapen worden gezonden te midden van de wolven, dus in volstreekte weerloosheid, is de alertheid die slangen eigen is, onmisbaar. Jezus wekt ons op om scherp op te letten. Weet waarin je je beweegt. Ken de feiten. De tijdgeest. Probeer te doorgronden in welke context de gemeente zich bevindt. Hoe ziet de wereld eruit waarvan ik deel uitmaak. Waar liggen de weerstanden en de kansen voor het Evangelie? Waar komt het op aan?

Als we Mattheüs goed begrijpen bevinden de wolven zich vooral in het geestelijke bereik. Jezus spreekt in 7:15 over valse profeten. En hoe verhoudt zich dat tot onze wereld vol goden en machten? A.A. Spijkerboer (*In de Waagschaal*) noemt een aantal machten op die onze tijd beheersen: de Mammon en de overdreven aandacht voor sport

en seks. En er is de bijna ongrijpbare macht die ons zover krijgt ons eigen ego op te blazen. Wat een verhalen over gevoelens en het herontdekken van jezelf die allemaal wereldkundig gemaakt moeten worden! Maar zo ben je bezig het schepsel te aanbidden in plaats van de Schepper.

Voorzichtig en wijs is hij die de wil van de hemelse Vader doet (Matth. 7:21,24); wie de grenzen van waarheid en leugen niet verdoezelt.

Tegelijk zegt Jezus: wees oprecht als de duiven. Nee, verwar deze oprechtheid niet met naïviteit. Het is openheid, onbevangenheid. Maar dan als *keuze*. Als beslissing. Je kan ook anders maar je doet het niet. Ik denk aan de hoofdpersoon uit bovengenoemde film die uit liefde voor de waarheid een hoge prijs betaalt. Of aan prins Mysjkin uit de roman *De Idioot*; een mens die weerloos zijn weg gaat in een wereld vol hebzucht, ambities en lust. Zo verwijst Dostojevski naar Christus.

Wie oprecht is als de duiven weigert af te dalen naar het niveau van zijn tegenstanders. De kerk die de eenvoud van de duiven kent, biedt niet koortsachtig op tegen de wereld om haar te overtreffen.

Het spannende in de aansporing van Jezus zit hem vooral in de combinatie. Het is slang en duif. Op je hoede zijn gecombineerd met onbevangenheid. Het is geen opdracht tot specialisatie. Evenmin mogen we dit woord van Jezus misbruiken door het naar onze eigen hand te zetten.

Wie de Schrift er op naleest ziet deze levenshouding oplichten. Bijvoorbeeld in de geschiedenis van David. Hij ziet scherp hoe Saul zich als zijn tegenstander ontwikkelt en waar de gevaren liggen. Maar in oprechtheid weigert de man naar Gods hart de hand te slaan aan de gezalfde des Heren. David houdt stand tegen het kwaad.

Ook het verhaal van Paulus in Filippi is exemplarisch. Als een duif laat hij zich met Silas gevangen zetten en deelt hij in de vernedering van Christus. Maar Paulus laat zich ook weer niet terloops de stad uitgooien. Slagvaardig als de slang beroept hij zich op zijn Romeinse burgerrecht.

En zo wordt in Filippi duidelijk dat getuige zijn van het Koninkrijk ook betekent: opkomen voor de beschermwaardigheid van de mens als beeld van God (G.C. den Hertog). Te midden van de wolven gaat het om de ware humaniteit. Dat is de zaak van God.

De voorzichtigheid van de slang en de oprechtheid van de duif, het zijn geen managementtechnieken. Want ze kunnen niet worden losgezien van het Koninkrijk dat komt. Het Koninkrijk dat door Jezus zelf wordt belichaamd. Hij brengt samen wat elkaar lijkt uit te sluiten. Met zijn inzicht in de mensen (Joh.2:25), kennis van de wereld, en analyse van de gemeente (dat ook! Openb. 2-3) is Hij niet tot cynisme vervallen of (al) met het oordeel gekomen. Jezus is de weg van het offer gegaan. Tot het einde toe. Hij werd verhoogd, net zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft. En toen Hij gehoond werd, schold Hij niet terug. Zelfs toen Hij leed, dreigde Hij niet (I Petr. 2).

Mattheüs 10 beschrijft de gang van de kerk door de wereld vanuit een eschatologische dimensie. Gericht op de komst van het Koninkrijk, de komst van de Zoon des mensen.

Nu in onze seculiere tijd – ondanks ruime aandacht voor het Calvijnjaar en de opleving van religiositeit – het christendom steeds meer verdwijnt en er steeds minder overblijft om op terug te vallen, maakt dit hoofdstuk duidelijk welke kant het opgaat en op moet. “Het enige dat telt, is uitgezonden te worden met het evangelie van het Koninkrijk, op weg te zijn, onder de open hemel van Gods belofte.” (A. Geense) Durf er bescheiden en vrijmoedig voor uit te komen dat de dag nabij gekomen is.

En als sterk houvast en troost verzekert Jezus ons dat *Hij* het is die ons zendt. Hij staat er achter. Het is geen eigen onderneming wat hier gebeurt, zegt Bonhoeffer, het is zending. Daarmee belooft Christus dat Hij bij zijn boden zal blijven wanneer ze als schapen onder de wolven zullen zijn, weerloos, machteloos, beangstigd, zwak en in groot gevaar. Er zal hun niets overkomen wat Jezus niet weet.

Wij zijn op gehoorzaamheid aangewezen. Op het horen naar de stem van de goede Herder; het Woord dat ons ten leven roept. Wij zijn op Jezus Christus aangewezen. Die bij ons is door zijn Duif, de Trooster. De levende Here, die niet alleen aanspoort en vraagt, maar ook geeft: voorzichtigheid en oprechtheid. Wil de christelijke gemeente missionair zijn dan dient zij onvermoeibaar te blijven bij Hem.